

A hallási fogyatékkal élők befogadását segítő
feliratozással kapcsolatos kívánalmak
ellenőrzése

(2013. I. negyedév)

NEMZETI MÉDIA- ÉS
HÍRKÖZLÉSI HATÓSÁG
M É D I A T A N Á C S

Budapest, 2013. július 3.

2011 szeptemberében a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság vizsgálatot indított annak érdekében, hogy feltárja a felirattal vagy jelnyelvi tolmácsolással ellátott műsorok arányát hat országos médiaszolgáltató programjában. A Médiatanács 1601/2011. (XI. 9.) számú határozata alapján a Hivatal hatósági ellenőrzés keretében, havi rendszerességgel vizsgálja az Mttv. 39. §-ának érvényesülését. A vizsgálat célja a hallási fogyatékkal élők számára készített feliratokkal és jelnyelvi tolmácsolással kapcsolatos jogszabályi feltételek teljesülésének, a televíziós műsorszámok akadálymentessé tételének ellenőrzése.

Az akadálymentesítés azon tudatos tevékenységek összességét jelenti, amelyek a fizikai, szellemi és érzékszervi fogyatékkal élők számára olyan környezetet biztosítanak, mely segíti a korlátok nélküli közlekedésüket, tájékozódásukat, és általában minden olyan tevékenység elvégzését, amelyben fogyatékoságuk miatt akadályoztatva vannak.

Az Európai Unióban mintegy 80 millió ember él enyhébb vagy súlyosabb fokú fogyatékossgal. Számukra komoly veszélyt jelent a társadalmi kirekesztődés, amelynek elkerülése érdekében biztosítani kell a szolgáltatásokhoz, információkhoz és a kultúrához való hozzáférésük lehetőségét. Az *Európai Bizottság* az audiovizuális médiakörnyezet napjainkban zajló átalakulásáról kiadott *Zöld Könyvében* rámutatott, hogy a technológiának köszönhetően ma a korábbiaknál jóval több olyan lehetőség létezik, amely megkönnyíti a látás- és hallássérültek életét. Ezeket a lehetőségeket azonban nem lehet kihasználni, ha nem készülnek hozzáférhető tartalmak (például feliratozás, jeltolmácsolás és hangalámondás), vagy ha a végfelhasználók nem jutnak hozzá ezekhez. Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv már most is tartalmazza azt az előírást, hogy a tagállamoknak ösztönözniük kell a médiaszolgáltatókat a szolgáltatások fokozatos átalakítására, a látás- és hallássérültek számára való hozzáférhetővé tételére.¹

A *Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége* 2013 áprilisában *állásfoglalást* fogalmazott meg a televíziós műsorok akadálymentesítéséről és a feliratozásról. A dokumentum hangsúlyozza, hogy mindennapi világunk szerves része a verbális információk áramlása, azonban a hallássérültek az ily módon elhangzott információkat egyáltalán nem, vagy csak részben tudják követni, és az információk hiányából fakadóan jelentős hátrányt szenvednek el. A televíziós műsorok akadálymentesítése során az akusztikus információk vizuális vagy olvasható módon jelennek meg a képernyőn. A kommunikációs akadálymentesítés egyik legfontosabb eszköze a feliratozás, ami nem csak a műsorszolgáltatók, de a DVD készítőik körében és a mozikban is az információközvetítés egyik fontos eszköze. Az érdekvédelmi szervezet azt kívánja elérni, hogy minden műsorszám teljes terjedelmében felirattal legyen ellátva, hogy a hallássérültek is érthessék az elhangzottakat. Mivel a felirat több mindenki számára teszi érthetővé az információt, mint a jelnyelvi tolmács alkalmazása, így elsősorban a feliratozást tartja a követendő példának.

A vizuális megjelenítés történhet jelnyelvi tolmácsolással vagy feliratozással, melynek többfajta módja létezik. A felirat lehet a film része, a képernyőn látható kép szerves része, ez a nyitott feliratozás. Lehet rejtett is, ebben az esetben nem az alkotás részeként jelenik meg, hanem választható opcióként utólag kerül rá a képre. Valamint létezik élő feliratozás is, amikor az élőben elhangzó információval egyidőben jelenik meg a felirat. Az előre elkészített - tévéműsorok során általában teletext segítségével elérhető - felirat nagymértékben segíti a hallássérülteket abban, hogy az elhangzott információk hozzájuk is eljussanak.

A *SINOSZ* nem támogatja a feliratok rövidítését, egyszerűsítését, és felsorolja azokat az alapkövetelményeket, amelyeknek minden esetben meg kell felelnie a feliratnak:

- kövesse pontosan az elhangzott szöveget, ne legyen csúszás, elakadás,
- amennyiben a szó szerinti feliratozás nem megvalósítható, az egyszerűsítés ne befolyásolja az eredeti jelentést,

---

¹ Európai Bizottság Zöld Könyv 2013.04.24. 3.5. Hozzáférhetőség a fogyatékossgal élő személyek számára

- a betűk formátuma megfelelő legyen, az ékezetek legyenek pontosak,
- a felirat mérete változtatható legyen a könnyebb olvashatóság érdekében,
- különböző színekkel, a hangeffektusok jelzésével, a beszélő megnevezésével segítse a megértést.

A Szövetség fontosnak tartja, hogy a gyermekek számára készülő műsorok is megfelelően akadálymentesítve legyenek. Mivel bizonyos életkor alatt a feliratozás nem alternatíva, így számukra a jelnyelvi narrációt tekinti megfelelőnek. Célként jelöli meg, hogy a hazai készítésű, magyar nyelvű filmek is legyenek feliratozva, valamint minden moziban vetítendő filmnek legyen feliratos is megnézhető változata. Jó megoldásnak tartja a felirattal párhuzamosan a jelnyelvi tolmács alkalmazását is. Napi hírműsorok és jelentős közérdeklődéssel kísért események alkalmával szerencsés a jelnyelvi tolmácsolás biztosítása.

Az elért eredmények ellenére az érdekvédelmi szervezet véleménye szerint szükséges a folyamatos ellenőrzés és a nem megfelelő minőségű akadálymentesítés szankcionálása.

A fogyatékossgal élő emberek jogait több nemzetközi és hazai törvény szabályozza. Magyarországon e jogokat az Alaptörvény, az 1998. évi XXVI. törvény, az esélyegyenlőségi törvény, a jelnyelvi törvény és a médiatörvény biztosítja.

A médiatörvény útmutatása szerint az audiovizuális médiaszolgáltatóknak törekedniük kell arra, hogy műsorszámukat fokozatosan hozzáférhetővé tegyék a hallássérültek számára. Az Mttv. 39. § (2) bekezdése értelmében a közszolgálati és a JBE lineáris audiovizuális médiaszolgáltatók minden közérdekű közleményt, politikai reklámot, hírműsorszámot - beleértve a közlekedési híreket, a sporthíreket és az időjárás-jelentést -, valamint a politikai tájékoztató és a fogyatékos személyekről szóló műsorszámokat kötelesek a hallási fogyatékkal élők befogadását megkönnyítő segédlettel ellátni. Továbbá napi nyolc órányi filmalkotáshoz és közszolgálati célokat szolgáló programhoz szintén feliratozást vagy jeltolmácsolást kell biztosítaniuk a 6-24 óra közötti műsorszávban. A fentiekén túl a feliratoknak pontosan kell visszaadniuk az elhangzottak értelmét, és a képernyő történéseivel szinkronban kell állniuk. A médiatörvény előírásai szerint a televízióknak az esélyegyenlőség növelése érdekében évről évre bővíteniük kell a halláskárosultak számára is hozzáférhető műsoraik körét.²

² **39. § (1)** Az audiovizuális médiaszolgáltatás médiaszolgáltatójának törekednie kell arra, hogy műsorszámait fokozatosan hozzáférhetővé tegye a hallássérültek számára.

(2) A közszolgálati, illetve - legnagyobb éves átlagos közönségaránnyal rendelkező médiaszolgáltatása vonatkozásában - a JBE lineáris audiovizuális médiaszolgáltató köteles biztosítani, hogy

a) valamennyi közérdekű közlemény, politikai reklám, hírműsorszám - beleértve a közlekedési híreket, a sporthíreket és az időjárás-jelentést - és politikai tájékoztató műsorszám, valamint a fogyatékos személyekről szóló, illetve esélyegyenlőségről szóló műsorszám,

b) filmalkotás, játék és a 83. §-ban foglalt közszolgálati célokat szolgáló műsorszám naptári naponként, a 6 óra és 24 óra közötti műsoridőben,

ba) 2012. évben legalább hat órán keresztül,

bb) 2013. évben legalább nyolc órán keresztül,

bc) 2014. évben legalább tíz órán keresztül,

magyar nyelvű felirattal - például teletext szolgáltatáson keresztül - vagy jelnyelvi tolmácsolással is elérhető legyen.

(3) A (2) bekezdés b) pontjában foglalt kötelezettséget az ott meghatározott médiaszolgáltatóknak 2015. évtől a műsoridő teljes egészében teljesíteniük kell.

(4) A feliratozással, illetve jelnyelvi tolmácsolással megkezdett műsorszámot - a műsorszám egységét nem sértve -, valamint műsorszámok egymással dramaturgiailag összekapcsolódó sorozatát a médiaszolgáltató köteles annak teljes időtartama alatt feliratozni, illetve jelnyelvi tolmácsolással ellátni.

(5) A feliratozott műsorszámok előtt a médiaszolgáltatásban jelezni kell, hogy az érintett műsorszám az említett formában is elérhető a médiaszolgáltatáshoz kapcsolódó teletext szolgáltatáson. A műsorszámok szövege feliratozott változatának pontosnak kell lennie, a képernyő történéseivel szinkronban kell állnia.

(6) A műsorterjesztő köteles az audiovizuális médiaszolgáltató által biztosított teletext jelet, vagy más feliratozást a kép- és hangjelekkel időszinkronban minden egyes átviteli rendszeren, hálózaton vagy műsorterjesztő átviteli platformon továbbítani.

Az NMHH vizsgálatának módszere

A műsorok vizsgálata meghatározott szempontrendszer szerint, egy erre a célra kifejlesztett webes alkalmazás segítségével történik (<https://monitoring.nmhh.hu>). A szempontrendszer a műsorszámok formális jellemzői mellett (a sugárzás dátuma, időpontja, a médiaszolgáltató neve, a program címe, műfaja) az alábbi kérdéseket tartalmazta:

- volt-e figyelemfelhívás a műsorszám előtt,
- a műsorszám rendelkezett-e jelnyelvi tolmácsolással vagy a teletexten keresztül elérhető felirattal,
- a műsorszámban előfordultak-e részek, amelyeket nem láttak el felirattal, vagy jelnyelvi tolmácsolással,
- a műsorszámban előfordultak-e részek, amelyeken a felirat pontatlanul, elcsúszva jelent meg.

Az ellenőrzésbe hat általános tematikájú televíziós csatorna műsorait vontuk be, köztük négy közszolgálati (M1, M2, Duna Televízió, Duna World) és két kereskedelmi (RTL Klub, TV2) médiaszolgáltatót. Az egyes hónapokban a hat médiaszolgáltató összesen 24 véletlenszerűen kiválasztott műsornapját vizsgáltuk, valamennyi elemzésbe vont csatornán négy nap analízisét végeztük el a 00:00-tól 24:00 óráig adásba kerülő műsorszámokra vonatkozóan.

Vizsgálatunkban elsősorban az alábbi szempontokra fókuszáltunk:

- ellátták-e segédlettel a szolgáltatók a törvényben kötelező jelleggel előírt műsorszámokat, azaz a hírműsorokat, sporthíreket, időjárás-jelentéseket, közlekedési híreket, a közérdekű közleményeket, a fogyatékos személyekről szóló műsorokat és a politikai tájékoztató programokat,
- teljesítették-e az adott naptári évre előírt napi kvótát,
- a teletext felirattal ellátott műsorszámok előtt közzétettek-e felhívást és oldalszámot, illetve
- megfelelő volt-e a feliratozás, jeltolmácsolás minősége, előfordultak-e hiányosságok, hibák.

A kódolást továbbra is siket, illetve nagyothalló külsős munkatársak végezték. Őket az érdekvédelmi szervezet, a SINOSZ ajánlása alapján, próbamunka elvégzése után választottuk ki a jelentkezők közül. A kódolók klasszikus távmunkában dolgoznak, a felvételeket az NMHH ftp szerveréről töltik le.

A vizsgálat eredménye

Az alábbiakban 2013 első negyedévének tapasztalatait foglaltuk össze. A vizsgált három hónap 72 műsornapjának elemzése során több mint 1617 műsoróra kontrollját végeztük el. Az adatfelvétel eredményeként megállapítható, hogy a vizsgált médiaszolgáltatók az ellenőrzésbe vont napokon a programidő 56 százalékát látták el segédlettel. Az említett arány jelentős növekedést mutatott az előző évben mért eredményhez viszonyítva, amikor a műsoridő 45 százaléka volt a hallássérült nézők számára is elérhető.

1.táblázat: Segédlettel ellátott műsorórák száma

	összes vizsgált műsoróra	segédlettel ellátott műsoróra	egy napra jutó segédlettel ellátott átlag műsoróra
Duna TV	287:03:38	173:40:05	14:28
Duna World	288:06:42	161:59:34	13:30
M2	284:48:10	179:11:12	14:56
M1	251:42:45	146:32:19	12:12
RTL Klub	240:05:30	122:34:11	10:13
TV2	265:57:26	124:11:38	10:21

Hallási fogyatékkal élők számára is befogadható műsorszámot 2013. első negyedévében leghosszabb időtartamban a Duna Televízió és az M2 adott közre. A két csatorna által biztosított magas óraszámot jelentős lemaradással követte a többi médium.

Vizsgálatunk egyik fő szempontja a törvényben meghatározott napi óraszám – 2013-ban nyolc óra – teljesülésének ellenőrzése volt. Az első negyedévben a vizsgált médiaszolgáltatók fele teljesítette valamennyi elemzésbe vont napon a törvényben előírt kvótát (Duna TV, M2, RTL Klub). A 72 vizsgált napon 14 napon nem érte el a felirattal vagy jeltolmáccsal sugárzott műsorórák száma a szükséges óraszámot, ugyanakkor az 1. táblázat adataiból jól látható, hogy minden médiaszolgáltató esetében az akadálymentesített napi átlag műsoridő jóval meghaladta a nyolcórás követelményt. Az ellentmondás oka egyrészt az, hogy a segédlettel ellátott műsorórák eloszlása nem egyenletes az egyes napokon, másrészt a 2012. májusi törvénymódosítás meghatározta, az akadálymentes műsoroknak a reggel hat és 24 óra közötti időszakban kell műsorra tűzni. Egyes médiaszolgáltatók ezt a szempontot a műsorszerkesztésben rendszeresen figyelmen kívül hagyták, így ismétlődően előfordult, hogy az érintett napokon ugyan összességében teljesült az előírt óraszám, de annak egy része kívül esett a megjelölt időintervallumon. Elsősorban a Duna World és az MTV1csatornákon regisztráltunk rendszeresen olyan napokat, amelyeken az említett gyakorlat miatt nem valósult meg az elvárás.

2. táblázat: A napi kvótát nem teljesítő napok száma csatornánkénti bontásban

Duna TV	Duna World	M2	M1	RTL Klub	TV2
0	7	0	3	0	4

2013. első negyedévében a hallássérült nézők számára nyújtott segítség több mint 97 százalékban feliratot, döntő mértékben teletext átíratot jelentett. Az előző év végi adatokhoz képest a jeltolmácsolás száma jelentősen csökkent, az akadálymentesített programok 2,3 százaléka volt jelyelvezve látható. Elsősorban hírműsorok, parlamenti közvetítés, valamint vallási program, fogyatékkal élők számára készült érdekvédelmi műsorok és sporthírek voltak e típusú segédlettel megtekinthetők a közszolgálati csatornákon. Az említett műsorok egy részét mind felirattal, mind jeltolmáccsal ellátták. A kereskedelmi televíziók nem sugároztak jelyelvezett műsorszámot.

Segédlettel kötelezően ellátandó műsorszámok

A hírműsorok akadálymentesítésére a médiaszolgáltatók 2013. első negyedévében az előző évhez képest nagyobb figyelmet fordítottak, aminek következtében a vizsgált napokon egy kivétellel minden híradó segédlettel ellátva került a képernyőre. A hírműsorok feliratozásának minősége azonban még sok korrekciót igényel, mivel a kiírások gyakran pontatlanul és késve jelennek meg, vagy különböző hosszúságú időtartamokban teljesen hiányoznak. Megoldatlan az élő tudósítások segédlettel történő ellátása is, a bejelentkezésekben elhangzottakból rendszerint csak egy-egy rövid mondat, vagy igen tömör összefoglaló kerül a képernyőre.

Ellentétben a híradók esetében elért eredményekkel, a politikai tájékoztató műsorok akadálymentesítése terén nem történt jelentős előrelépés. Az érintett programoknak (Közbeszéd, Heti Hírmondó, Az Este, Klubszoba, A Lényeg, Ma reggel, Napirend előtt) átlagosan 42 százalékát, többnyire a műsorszámok ismétléseit feliratozta a Duna TV, a Duna World és az M1. Az M2 és a TV2 programkínálatában nem szerepelt az említett műsorszám. Az RTL Klub a vizsgált napokon feliratozva adta közre a Házon kívül című magazinjának minden adását, teljesítve ezáltal a vonatkozó törvényi előírásokat.

A médiatörvény 2012-es módosítása az időjárás-jelentést és a sporthíreket is a segédlettel kötelezően ellátandó műsorszámok közé sorolta. A műsorok akadálymentesítése a módosítás júliusi hatályba lépését követően igen nehézkesen és lassan haladt, a vizsgált napokon sugárzott időjárás-jelentéseknek és sporthíreknek átlagosan a 30-35 százalékát sugározták segédlettel a médiaszolgáltatók. A számszerű eredményeket tekintve jelentős javulás következett be 2013-ban,

mivel az első negyedévben e műsorszámoknak 97 százaléka felirattal vagy jeltolmács közreműködésével került adásba. Ugyanakkor a feliratok minősége nem megfelelő, az időjárás-jelentések leírata gyakran nem egyezik az elmondottakkal, a sporthíreknél pedig a bejátszásokról és az interjúkról általában hiányzik a segédlet. A kereskedelmi tévék programjában az ellenőrzött napokon nem szerepeltek sporthírek.

Közérdekű közleményeket a negyedév során az M2 és a Duna Televízió programjában regisztráltunk, melyeken ugyan segédlet nem volt, de az információk minden esetben írásban, a hallássérült nézők számára is hozzáférhető módon jelentek meg.

Fogyatékkal élő személyek számára készített műsor az M1 (Esély) és a Duna Televízió (Akadálytalanul) programjában szerepelt. A rendszeresen jelentkező, és elsősorban az érintettek figyelmére számot tartó érdekvédelmi magazinok mellett más tematikájú műsorszámokban is láthattak a nézők fogyatékkal élőkkel foglalkozó szegmenseket (Duna TV: Felelet az életnek, Duna World: Jövő-Időben). Mindegyik műsorszám felirattal, vagy mindkét segédlettel ellátva került adásba.

A segédlettel kötelezően ellátandó műsorszámok mellett a közszolgálati csatornákon sokszínű akadálymentesített programkínálatból választhattak a hallássérült nézők. Hasonlóan az előző évhez a műfaji ranglista élére a sorozatok és hírműsorok kerültek, melyeket a gyermekműsorok, az ismeretterjesztő programok és a mozifilmek követtek.

Kulturális műsorok, szórakoztató programok, valamint életmód és információs magazinok rendelkeztek még nagyobb arányban teletextes átirattal. A leggazdagabb választékot az M1 csatorna, a legszűkebb kínálatot pedig a két kereskedelmi médiaszolgáltató ajánlotta az érintett nézők számára.

Az akadálymentesített napi óraszám folyamatos emelése mellett lényeges szempont, hogy a megnövekedett műsoridőt a szolgáltatók milyen tartalommal töltik meg. 2013. első negyedévének vizsgált napjain a korábbiakhoz képest több sorozatot, mozifilmet, életmódmagazint és nem zenei szórakoztató műsört tekinthettek meg a nézők. Kiemelendő, hogy nagymértékben nőtt a segédlettel ellátott vallási műsorok száma, valamint az M2 tematikus csatornává válása után háromszorosára emelkedett az akadálymentes gyermekprogramok aránya. Jóval kevesebb dokumentumfilm szerepelt a kínálatban, számuk közel a felére csökkent a vizsgált időszakban.

A Nielsen Közönségmérés Kft. nézettségi adatai szerint 2013 első negyedévében a legnézettebb műsorok a tehetségkutató-, a hír- és szórakoztató műsorok, a realityk és a sportműsorok, valamint a vetélkedők, mozifilmek és a sorozatok voltak. A toplistákat összehasonlítva vizsgálatunk eredményeivel megállapítható, hogy a médiaszolgáltatók törekedtek a népszerű, nagy nézettséggel bíró műsorszámokhoz hozzáférést biztosítani (kivéve az élő zenei programokat és a sportközvetítéseket).

A kereskedelmi televíziók új műfajjal, napi gyakorisággal vetített doku-reality sorozatokkal bővítették a kínálatukat, mely programokat felirattal ellátva sugározták (*Családi titkok, A gyanú árnyékában, Csapdába csalva, Éjjel-nappal Budapest*). A műsorok jellemzője, hogy amatőr szereplők forgatókönyv alapján hétköznapi, valósnak tűnő élethelyzeteket játszanak el. A nézettségi adatok szerint a sorozatok igen népszerűek, minden bizonnyal a hallássérült nézők érdeklődésére is számot tarthatnak. Ugyanakkor a műfaj sajátosságait és a műsorok tartalmát tekintve kérdésesnek ítéljük, hogy befogadhatók-e a közszolgálati műsorok körébe (Mttv. 83. § (1)). Az említett programok a segédlettel ellátott összes műsoridő 3 százalékát tették ki.

3. táblázat: A segédlettel ellátott műsorszámok műfaji megoszlása

Műfajok	esetszám
sorozat	407
hírek, híradó	326
időjárás	276
gyerekműsor	270
ismeretterjesztő program	188

sporthírek	147
mozifilm	98
életmód magazin	94
kulturális, művészeti program	61
információs magazin	44
nem zenei szórakoztató program	41
politikai tájékoztató műsor	40
dokumentumfilm	37
riportmagazin	34
reality	28
vallási program	23
tv-film	15
talk show	13
gazdasági magazin	11
játék	8
érdekvédelmi magazin	7
színházi közvetítés	4
parlamenti közvetítés	2
sportműsor	1
tudományos műsor	
közérdekű közlemény	1

A műsorszámok előtti figyelemfelhívás és teletext oldalszám közzétételére vonatkozó előírások betartása a negyedév végére maradéktalanul megvalósult. A minimális esetszámú mulasztást január és február hónapokban rögzítettük, márciusban azonban már minden teletext felirattal ellátott műsorszám előtt látható volt a figyelmeztetés. Az előző évben legtöbb hiányosságot okozó időjárás-jelentések és sporthírek előtti figyelemfelhívás problémáját a médiaszolgáltatók eredményesen megoldották. Az érintettektől kapott visszajelzések szerint a közszolgálati csatornák arculatváltását követően megjelenő rövidített, ikonnal jelzett figyelmeztetést a hallássérült nézők megszokták és elfogadták.

Továbbra is kifogásoljuk azonban az RTL Klub időjárás-jelentésein látható felhívást, amelyknél az ikon és a txt. oldalszám nem a műsorszám előtt, hanem a műsor kezdete után a képernyő jobb felső sarkában jelenik meg, a törvény a *feliratozott műsorszámok előtt* jelöli meg a figyelemfelhívás helyét (39.§ (5)). A műsor közben megjelenő txt. oldalszám alig látszik, nehezen észlelhető, így éppen a figyelemfelhívó funkciója nem valósul meg, így semmiképp nem lenne szerencsés, ha ez az alkalmazás általános gyakorlattá válna.

4.táblázat: A figyelemfelhívás elmaradása

	esetszám
Duna Televízió	0
Duna World	0
M2	4
MTV1	0
RTL Klub	1
TV2	0

Az akadálymentesített műsorok gyártási hely szerinti megoszlása a korábbi eredményektől nem sokban tért el az első negyedévben. Egyaránt nőtt a magyarországi, az amerikai és az egyéb országokban készült produkciók száma. Az Európában gyártott műsorszámok mennyisége megkétszereződött, így az európai alkotások megelőzték a tengerentúliakat. A legtöbb felirattal rendelkező műsorszám hazai gyártásban készült, a magyarországi produkciókat az európai országokból, majd az az USA-ból importált alkotások követték.

5. táblázat: A jeltolmácsolással vagy teletexttel ellátott műsorszámok gyártási hely szerinti megoszlása

	esetszám
Magyarország	1537
Európa	258
USA	255
egyéb ország	161

Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a feliratozás minősége nem javult, a hibák száma nem csökkent, sőt a megnövekedett műsoridővel együtt a hiányosságok mennyisége is szaporodott. A vizsgált médiaszolgáltatók teljesítménye e téren rendkívül ingadozó, egyenletes, jó színvonalú segédletet egyikük sem produkált ebben a periódusban sem. Leggyakoribb hiba a felirat különböző időtartamú hiánya és aszinkronitása, melyeket minden médiumnál nagy számban tapasztaltunk. A sűrűn előforduló néhány másodperces késések mellett regisztráltunk több mint két perces aszinkronitást és 20 percig tartó felirathiányt is. Szintén gyakori anomália, hogy a felirat késve jelenik meg, majd ezt követően olvashatatlan gyorsasággal, épp csak felvillanva pereg mindaddig, míg szinkronba nem kerül az elhangzó szöveggel.

Jellemző a hibák ismétlődő előfordulása, amikor a pontos feliratozású műsorrészeket ismét hiányos vagy késve megjelenő feliratozás követi a műsorszám végéig, valamint az anomáliák halmozott megjelenése, vagyis az adott műsorszámokban egyaránt tapasztalható hiány, pontatlanság és aszinkronitás is.

A hibák száma változó volt az egyes médiaszolgáltatóknál, havonta más televízió műsoraiban regisztráltuk a legtöbb, illetve a legkevesebb problémát. A legtöbb hiányosságot és pontatlanságot a Duna World és az RTL Klub felirataiban rögzítettük, de valamennyi vizsgált médiumnál megtalálható volt az említett hibák mindegyike.

A negyedév során regisztrált leggyakoribb hibák:

- a műsorszám közben a felirat hosszabb-rövidebb időre eltűnt,
- a felirat elcsúszott, nem volt szinkronban a képpel,
- a figyelemfelhívás ellenére nem volt felirat a műsorszámon,
- több soros felirat esetén az utolsó sor hiányzott,
- a felirat a műsorszám elején jelentős késéssel kezdődött, vagy a műsorszám vége előtt megszűnt,
- a felirat éppen csak felvillant, túl gyorsan pörgött, nem lehetett elolvasni,
- a felirat egyes részekben nem a műsorban elhangzottakat jelenítette meg,
- a rövid mondatok, félmondatok kimaradtak,
- csak tartalmi összefoglaló jelent meg.

A vizsgálat szolgáltatókra bontott eredményei

Az M1 naponta átlagosan 12 óra műsoridőt akadálymentesített a vizsgált időszakban, azonban az ellenőrzött napok egynegyedében nem teljesült az előírt óraszám. A negyedév során minden híradót és a sporthírt felirattal, vagy jeltolmáccsal adott közre, melyek előtt minden esetben szerepeltette a figyelemfelhívást. Az 51 időjárás-jelentés közül egy került segédlet nélkül adásba.

A politikai tájékoztató műsoroknak kevesebb mint a felét akadálymentesítette a csatorna, melyek zömében a műsorszámok kora reggeli ismétlései voltak. Az M1 programjában rendszeresen szerepelt hallássérült emberek számára készült műsorszám, melyet minden esetben felirattal és jeltolmácsolással ellátva adott közre (Esély című magazin), valamint a *Ma reggel* című magazinműsor fogyatékkal élők esélyegyenlőségét segítő kormányprogramról szóló szegmensét szintén jeltolmácsi segédlettel látták el. Az érdekvédelmi műsor mellett híradót és sporthíreket sugároztak még jeltolmács közreműködésével. A közszolgálati csatorna túlnyomó részben magyar gyártású

programokat akadálymentesített. A vizsgált médiumok közül a legszélesebb műfaji kínálattal az M1 rendelkezett, a segédlettel kötelezően ellátandó műsorszámok mellett főként sorozatokat (Acu hercegnő, Észak és Dél, Rex felügyelő, Doc Martin, Hacktion, India-az álmok útján, Munkaügyek, A Kennedy család, A szenvedélyek lángjai, Arisztokraták, Boston Legal, Bosszú) és mozifilmeket sugároztak felirattal. Akadálymentesített gyermekműsor nem szerepelt a kínálatban a vizsgált napokon, ellenben nagyobb arányban kaptak helyet szórakoztató programok és érdekvédelmi műsorok. Az M1 feliratos műsoraiban meglehetősen sok hiba fordult elő, elsősorban a hosszabb-rövidebb ideig tartó felirathiányok és pontatlanságok nehezítették az elhangzottak nyomon követését. (Például: „Valóban szokás a magyar gazdaságpolitikát unortodoxnak nevezni” - mondta a híradóban egy politikus, helyette viszont ez volt olvasható: „Nem szeretem, ha azt mondják unortodox vagyok”).

Az MTV1 által műsorba szerkesztett segédlettel ellátott programok műfaji orientációja

Műfajok	esetszám
sorozat	64
hírek, híradó	69
időjárás	50
ismeretterjesztő program	19
sporthírek	50
mozifilm	25
életmód magazin	10
kulturális, művészeti program	4
információs magazin	1
nem zenei szórakoztató program	11
politikai tájékoztató műsor	9
dokumentumfilm	2
riportmagazin	7
vallási program	6
tv-film	2
talk show	1
gazdasági magazin	1
játék	2
érdekvédelmi magazin	6

Az **M2** naponta átlagosan közel tizenöt óra programot akadálymentesített, mely jóval meghaladta a kötelezően előírt napi óraszámot. A vizsgált napok mindegyikén teljesítette a kvótát, továbbá a hírműsorokat, sporthíreket és időjárás-jelentéseket is segédlettel adta közre, melyek előtt mindig megjelent a figyelemfelhívás. Politikai tájékoztató és jeltolmácsolt műsorszámok nem szerepeltek a kínálatban az ellenőrzött napokon. Az M2 2013-tól tematikus csatornaként 20 óráig gyermek és ifjúsági műsorokat sugároz, aminek következtében a programjában a vizsgált médiumok között egyedülállóan magas a segédlettel vetített animációk és gyerekfilmek száma. Ezzel párhuzamosan szűkült a műfaji repertoár, radikálisan csökkent a hírműsorok, a dokumentumfilmek és az ismeretterjesztő műsorok száma. A megváltozott profilnak megfelelően magasabb arányban láthatók a felnőtteknek szóló sorozatok mellett segédlettel sugárzott ifjúsági szériák (A Nyereg-klub, Hajrá Becky, Sarah Jane kalandjai, H2O, Táncakadémia, Enid Blyton, Csajok a zúrból, Lizzie McGuire). A legtöbb feliratozott műsor európai gyártásban készült, melyeket a Magyarországon előállított produkciók követtek. A csatorna felirataiban ebben az időszakban számottevően kevesebb hibát

tartalmaztak, és jóval pontosabbak voltak, elsősorban a hosszabb hiányok és a késéssel kezdődő feliratozás okoztak továbbra is nehézséget a hallássérült nézőknek.

Az M2 által műsorba szerkesztett segédlettel ellátott programok műfaji orientációja

Műfajok	esetszám
sorozat	103
hírek, híradó	12
időjárás	11
gyerekműsor	218
ismeretterjesztő program	21
sporthírek	11
mozifilm	10
életmód magazin	5
kulturális, művészeti program	5
nem zenei szórakoztató program	2
dokumentumfilm	3
riportmagazin	2
tv-film	5
talk show	6
játék	3
színházi közvetítés	2

A **Duna Televízió** naponta szintén figyelemre méltó óraszámában, átlagosan tizennégy és fél óra programot feliratozott, és minden ellenőrzött napon teljesítette az előírt 8 órás követelményt. Az időjárás-jelentéseket feliratozva adta közre, míg a sporthírek 21 százalékáról és egy rövid éjszakai hírműsorról hiányzott a segédlet. Hiányosság a politikai tájékoztató programok akadálymentesítésében volt továbbra is tapasztalható, a műsoroknak alig több mint a fele kapott csak segédletet. Jelnyelvezve parlamenti közvetítést és a fogyatékkal élők számára készült érdekvédelmi riport- és magazinműsört tekinthettek meg a hallássérült nézők.

Az akadálymentesített műsorok túlnyomó többsége hazai gyártásban készült. A műfaji kínálat élén a híradók, az ismeretterjesztő filmek és a sorozatok álltak, de nőtt a mozifilmek, valamint a vallási műsorok száma is. A gyermekek számára egy műsort sem tett elérhetővé a szolgáltató. Leggyakrabban felirathiányok, valamint az elhangzottakkal vagy tempójában, vagy tartalmában nem egyező feliratok nehezítették az érintett nézők számára a műsorszámok megértését. Ismétlődő hibaként fordult elő, hogy a sporthírekben a műsorvezetői szövegek feliratozottak voltak, a bejátszásokról azonban hiányzott a segédlet.

A Duna TV által műsorba szerkesztett segédlettel ellátott programok műfaji orientációja

Műfajok	esetszám
sorozat	39
hírek, híradó	70
időjárás	27
ismeretterjesztő program	71
sporthírek	18
mozifilm	21
életmód magazin	1
kulturális, művészeti program	20

információs magazin	18
politikai tájékoztató műsor	11
dokumentumfilm	17
riportmagazin	1
vallási program	10
tv-film	8
érdekvédelmi magazin	1
parlamenti közvetítés	2
közérdekű közlemény	1

A **Duna World** átlagosan naponta 13 és fél óra programot feliratozott, mégis a vizsgált napoknak több mint a felénél nem teljesült a nyolcórás kvóta. Ennek legfőbb oka, hogy az akadálymentesített műsorok egy részét az éjszakai és a hajnali műsorsávban adták közre.

A híradókat, időjárás-jelentéseket és sporthíreket felirattal ellátva sugározták, a műsorszámok egy részén a feliratozás mellett jeltolmács is közreműködött. Nagyobb mértékű hiányosság továbbra is a politikai tájékoztató műsorok esetében volt tapasztalható, melyeknek mindössze 39 százaléka vált elérhetővé az érintettek számára. Ugyanakkor a miniszterelnöki évértékelő beszéd akadálymentesítésére nagy figyelmet fordított a csatorna, a műsort mindkét segédlettel ellátva biztosította, hogy a hallássérült nézők is figyelemmel kísérhessék a beszámolót.

A felirattal közzétett műsorok mindegyike előtt megjelent a figyelemfelhívás, és néhány kivétellel mind hazai gyártásban készültek. Jeltolmácsolással a híradók és a sporthírek egy része volt megtekinthető.

A műfaji ranglista élén a hírműsorok és az ismeretterjesztő programok szerepeltek, de sorozatok, információs és életmód magazinok, valamint szórakoztató műsorok is megtalálhatók voltak a repertoárban. Továbbra is jellemző a Duna World kínálatára, hogy a sorozatok és mozifilmek helyett nagyobb arányban sugárzott dokumentumfilmeket, ismeretterjesztő programokat és kulturális műsorokat az érintett nézőknek. Az év első három hónapjában kevesebb gyerekeknek szóló programot találtunk, számukra két klasszikus mese színházi előadását vetítették akadálymentesítve (Piroska, Csipkerózsika). A feliratokban igen sok hiba volt, hiány, pontatlanság és aszinkronitás egyaránt nagy számban fordult elő, gyakorta ismétlődve, vagy halmozódva egy műsorszámon belül. Az MTV1-en és a Duna Worldön sugárzott Ma reggel című műsor időjárás-jelentéseiben ismétlődő hibaként regisztráltuk, hogy a feliratok szövege más, mint ami elhangzik. A beszéd leírata helyett tömör összefoglaló olvasható csak a feliratokon, amelyeknek egy-egy mondata hosszan időzött a képernyőn, mialatt jóval több információ hangzott el.

A Duna World által műsorba szerkesztett segédlettel ellátott programok műfaji orientációja

Műfajok	esetszám
sorozat	43
hírek, híradó	81
időjárás	67
gyerekműsor	2
ismeretterjesztő program	67
sporthírek	68
mozifilm	3
életmód magazin	18
kulturális, művészeti program	30
információs magazin	19
nem zenei szórakoztató program	13

politikai tájékoztató műsor	16
dokumentumfilm	15
riportmagazin	4
vallási program	7
talk show	6
gazdasági magazin	10

Az **RTL Klub** naponta átlagosan tíz óra programot feliratozott az ellenőrzött időszakban, és valamennyi vizsgált napon teljesítette a nyolcórás követelményt.

Minden híradóját és politikai tájékoztató műsorát felirattal tette közzé az elemzésbe vont napokon. Az időjárás-jelentések akadálymentesítése nem történt meg maradéktalanul, a műsorok 11 százalékát nem tették elérhetővé az érintettek számára. Fogyatékkal élőknak készített műsort, közérdekű közleményt és sporthíreket nem sugároztak. A feliratozott műsorszámoknak több mint a fele magyarországi gyártásban készült. A figyelemfelhívás hiányát mindössze egy esetben tapasztaltuk a vizsgált periódus kezdetén, a későbbiekben mulasztás már nem fordult elő.

A műfaji repertoár 2013-ban is meglehetősen szűk maradt, a kulturális és tudományos programok vagy dokumentumfilmek továbbra is teljesen hiányoztak a kínálatból, mely csupán az említett reality műsorokkal bővült. A rangsort a sorozatok vezették, majd a hírműsorok, a mozifilmek és a gyermekeknek készült rajzfilmek következtek. Életmód és riportmagazinok, valamint a reality műsorok kaptak még nagyobb arányban segédletet. Kiemelendő, hogy a médiaszolgáltató a gyerekekre is figyelmet fordított, és rendszeresen felirattal vetített több korosztály igényeit is kielégítő gyermekprogramokat.

A leiratokban sok hibát regisztráltunk, hiány, pontatlanság és aszinkronitás is számos műsorban fordult elő, gyakorta halmozódó jelleggel. Ismétlődően tapasztaltuk, hogy egyes műsorok felirataiban nem az elhangzó szöveg leirata olvasható. A tartalom hasonló, többé vagy kevésbé egyezik, de rendszerint más szavakkal, megfogalmazással kerül a feliratba. A jelenség hátterében álló okot nem ismerjük, de a nagyothalló munkatársainktól kapott visszajelzések szerint számukra kifejezetten zavaró a feliratozásnak ez a módja.

Az RTL Klub által műsorba szerkesztett segédlettel ellátott programok műfaji orientációja

Műfajok	esetszám
sorozat	64
hírek, híradó	26
időjárás	48
gyerekműsor	52
ismeretterjesztő program	6
mozifilm	18
életmód magazin	16
információs magazin	2
nem zenei szórakoztató program	6
politikai tájékoztató műsor	4
riportmagazin	20
reality	21
sportműsor	1

A **TV2** naponta átlagosan több mint tíz óra programot feliratozott, de a vizsgált napok egyharmadán így sem teljesült az előírt óraszám.

Minden hírműsor és időjárás-jelentés feliratozva került a képernyőre, melyek előtt mindig megjelent a figyelemfelhívás. A segédlettel kötelezően ellátandó műsorszámok mellett felirattal vetített egyéb produkciók előtt sem hiányzott a figyelmeztetés. Politikai tájékoztató műsor, sporthírek, közérdekű közlemény, valamint fogyatékkal élők számára készült és jeltolmácsolt műsorszám nem szerepelt a vizsgált napok programjában. A legtöbb akadálymentesített műsorszám itt is hazai gyártásban készült, melyeket közel egyenlő arányban az Európából és az USA-ból importált produkciók követték. A legszerényebb műfaji kínálatot a TV2 nyújtotta, a rangsor azonban hasonló jellegzetességeket mutatott a többi médiaszolgáltató listájához. Az élen a sorozatok álltak, majd a híradók, az életmód magazinok és a mozifilmek következtek. A gyerekekre nem fordított figyelmet a médiaszolgáltató, a vizsgált időszakban egyetlen segédlettel ellátott gyermekműsort sem regisztráltunk. A feliratozásban sok hiba volt, a hiányokon és az elhangzottakkal nem egyező tartalmú feliratokon túl igen gyakran fordult elő, hogy a segédlet nem a képpel és a beszéddel szinkronban jelent meg.

A TV2 által műsorba szerkesztett segédlettel ellátott programok műfaji orientációja

Műfajok	esetszám
sorozat	94
hírek, híradó	68
időjárás	73
ismeretterjesztő program	4
mozifilm	21
életmód magazin	44
kulturális, művészeti program	2
információs magazin	4
nem zenei szórakoztató program	9
reality	7
játék	3

Összefoglalva megállapítható, hogy a vizsgált médiaszolgáltatók akadálymentesítő gyakorlatában 2013 elején további javulás történt. Elsősorban a mennyiségi elvárások tekintetében mutatkoztak az eredmények (napi kvóta betartása, segédlettel kötelezően ellátandó műsorok feliratozása, figyelemfelhívások hiányának csökkenése). A törvény által előírtnál jóval nagyobb mértékben nőtt a felirattal ellátott műsorórák száma, valamint több kulturális, szórakoztató, vallási és gyermekműsor szerepelt a kínálatban. Ugyanakkor a feliratozás minőségének javítása terén még igen sok feladat vár a csatornákra, tekintve az anomáliák nagy számát és halmozott előfordulását. Sajnálatos, hogy a médiaszolgáltatók teljesítménye nem egyenletes, a jobb minőségű feliratozást produkáló periódusokat a következő terminusban gyakran visszaesés követi. Problémásnak tartjuk továbbá, hogy a havi vizsgálati jelentésekben jelzett hiányosságokat igen lassan korrigálják.